

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра журналістики та філології

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Володимир САДІВНИЧИЙ

_____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістр
зі спеціальності 061 Журналістика
освітньо-професійної програми Журналістика:

ТЕМА СТРАЖДАННЯ У СУЧАСНІЙ ВІЙНІ:
МАС-МЕДІЙНИЙ ЧИННИК

The subject of suffering in modern war: the mass media factor

Здобувачки групи ЖТ.м-21 Чекотило Тетяни Олександрівни

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело.

Тетяна Чекотило

Керівник: завідувач кафедри журналістики та філології, доктор наук із
соціальних комунікацій Володимир Садівничий _____

Чекотило Т. О. Тема страждань у сучасній війні: мас-медійний чинник [Текст]: робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістр; спец.: 061 – журналістика / Т. О. Чекотило; наук. керівник В. О. Садівничий. – Суми: СумДУ, 2023. – 56 с.

У роботі на основі висвітлення війни досліджено аудіовізуальний, текстовий зміст як окремі види передачі повідомлення, наповнення, особливості, вплив на реципієнта у психологічному контексті.

Аналіз наукових елементів, пов'язаних із війною, засвідчив, що дослідники приділяли значну увагу вивченню телебачення України та Російської Федерації та маніпуляціям з боку держави-агресора, але не зосередилися на вивченні страждань і насильства у ЗМІ.

У роботі розглянуто форми та методи медіа, які використовуються журналістами для демонстрації страждань у контексті збройного конфлікту.

З'ясовується, що аудіовізуальні засоби та їхній зміст нині набирають популярності. Сучасні технології дають змогу створювати матеріали, які впливають на широке коло споживачів. Повідомлення переважно короткі, зрозумілі та прості.

Жоден із проаналізованих медіатекстів ЗМІ не порушив правил поширення інформації в міжнародній спільноті. Через формат соціальних медіа публікації часто залишаються без зазначення автора.

Онлайн-ЗМІ «united24.media» це воєнний щоденник, який несвідомо вбирає засоби травматизації та постійно «кровоточить» ранами, руйнуючи будь-який інформаційний імунітет до подій із негативною конотацією.

Розглянуті матеріали виконують функції інформування, формування громадської думки та соціальної ідентифікації зміст відповідає його специфіці.

Тексти не спотворені сучасними технологіями, вільні від забобонів, стереотипів і нав'язування власного світогляду.

Інформування про біду за допомогою аудіовізуальних текстів виявилось одним зі стратегічних ресурсів влади. Попри величезну травму, отриману

споживачами та журналістами, матеріали на тему страждань корисні як свідоства війни, тероризму і справжнього геноциду в Україні.

ЗМІ мовить переважно на іноземну аудиторію, і з'ясувалося, що майже всі тексти написані англійською мовою з синхронним перекладом, накладеним на рядки тексту в публікації. Українською мовою ці ж публікації не представлені.

Ключові слова: війна, страждання, медійна травма, аудіовізуальний контент, психологічний вплив, мас-медіа.

Abstract

With the beginning of a full-scale invasion, there is a shift of the basic foundations of journalism into a purely media field. Anyone with a phone and access to the Internet documents the terrible consequences of tragic events, which often involve watching innocent people suffer.

Of course, this is explained by the fact that information spreads faster on the Internet and covers a larger audience than television or radio journalism. By the way, thanks to this type of coverage of events, people abroad can understand the situation of Ukraine in this war in real time, as well as communicate with relatives and friends who are still under fire in the temporarily occupied territories. Directly or indirectly, this is important for russian citizens as well, because thanks to the rapid dissemination of facts, they are able to at least sometimes experience an epiphany, and not live with purely pathetic propaganda.

Now we have to constantly face difficulties while staying in our native country. We observe destruction and death with our own eyes, feel pain, fear, anger, doom, anxiety, which causes us great suffering from helplessness even in conditions of rapid global development.

At the same time, the current circumstances are daily being manipulated by the russian side. Due to strong propaganda, various types of machinations, betrayal of the Motherland by various media and ordinary persons and forecasts of foreign intelligence agencies, the negative impact on the information field is increasing.

Due to a lack of awareness of the culture of war, it is difficult for many to understand that Ukraine is living a war for independence, where every citizen has to face various psychological shocks online and offline every day. Of course, this is a demonstration of suffering and fear, traumas from the war, which are planted in the mind, firstly, by the media (sometimes consciously, sometimes accidentally). This leads to constant discussions and discussions in society, which determines the relevance of the research topic.

B. Potyatynyk and O. Yevdokimova pay great attention to researching the concept of suffering and highlighting the mechanism of transmission of traumatic events, on-screen aggression and its impact, to the problems of modern information and armed warfare, the psychological basis of the current state, development trends, issues of the theory and methodology of journalistic creativity in the conditions of armed conflict G. Pocheptsov, I. Patlashynska, M. Bilousova, S. Lyapun, L. Kroichyk, A. Ivashchuk, O. Golik, M. Vasylenko, N. Steblina, A. Lytvynenko, O. Melnikova-Kurganova, V. Sadivnychy, I. Myslovsky, E. Solomin, A. Kovalenko, O. Kyrylenko, S. Semenko, O. Mitchuk, L. Karpenko and others.

Practical significance: the results of the analysis of the scientific component related to the subject of war showed that researchers pay considerable attention to the television of Ukraine and the Russian Federation, to the study of manipulations by the aggressor state, but there is no emphasis on studies of suffering and violence in the mass media. Because of this, the results of the study can be a valuable contribution to the further analysis of the main trends inherent in online media. The results can be taken into account by other scientists in their own research and by journalists for a systematic analysis of their own materials in order to develop recommendations for depicting the theme of suffering and other phenomena of war.

In the work based on the coverage of the war, audiovisual and text content were investigated as separate types of message transmission in terms of content, features, impact on the recipient in a psychological context.

Analytical methods were used to study suffering in its constituent parts; comparative methods were used to identify similarities and differences between

various structural objects of research, and generalization methods were used to solve a number of tasks that combine individual facts into a general picture in order to identify typical features and patterns inherent in such a social phenomenon as suffering. Historical methods are used to study the phenomenon and identify typical features and regularities inherent in the social phenomenon.

The historical method was used to study the phenomenon, describe relevant events in chronological order for the period September–November 2023, and identify internal connections and patterns of social development.

The historical method was also used to study the topic of war and the formation and development of the concept of "war" from 2014 to the present.

The deductive method was used to analyze general, partial, and logical conclusions.

At the same time, methods of synthesis, abstraction, classification and content analysis were used.

The analysis of scholarly elements related to the war showed that researchers paid considerable attention to the study of television in Ukraine and the Russian Federation and manipulation by the aggressor state but did not focus on the study of suffering and violence in the mass media.

Russia's armed aggression against Ukraine significantly changed the media landscape, not only of Ukraine, but also of the entire world. The role of objectively informing citizens, countering information wars, and improving media literacy has grown significantly. A quality press, a press of opinions that shapes the opinion of voters and politicians, has become a vital factor in modern life. On February 24, 2022, Russia attacked Ukraine. This radically changed not only the lives of Ukrainian citizens, led to numerous victims among peaceful citizens, which forced millions of Ukrainians to become refugees, but also prompted journalists to rebuild their work to the conditions of wartime.

The paper examines the forms and methods of media used by journalists to demonstrate suffering in the context of armed conflict.

It turns out that audiovisual media and their content are currently gaining popularity. Modern technologies make it possible to create materials that affect a wide range of consumers. Messages are mostly short, clear and simple.

None of the media texts analyzed violated the rules of dissemination of information in the international community. Due to the format of social media, posts are often left unattributed.

The online media site "united24.media" is a war diary that unknowingly absorbs means of traumatization and constantly "bleeds" from wounds, destroying any informational immunity to events with a negative connotation.

The considered materials perform the functions of informing, forming public opinion and social identification, the content corresponds to its specifics.

The texts are not distorted by modern technologies and are free from superstitions, stereotypes and the imposition of one's own worldview.

Informing about the disaster with the help of audiovisual texts turned out to be one of the authorities' strategic resources of the authorities. Despite the enormous trauma received by consumers and journalists, materials on the subject of suffering are useful as evidence of war, terrorism and actual genocide in Ukraine.

The media speaks mainly to a foreign audience, and it turned out that almost all texts are written in English, with simultaneous translation superimposed on the lines of text in the publication. The same publications are not presented in Ukrainian.

Keywords: war, suffering, media trauma, audiovisual content, psychological impact, mass media.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ .	11
1.1. Історіографія та визначення понять.....	11
1.2. Методологія дослідження	19
Розділ 2. ТЕМА СТРАЖДАНЬ У СУЧАСНИХ НАЦІОНАЛЬНИХ МАС-МЕДІА	23
2.1. «United 24.media» як об’єкт вивчення теми страждань	23
2.2. Зображення як медіаконцепт страждань	25
2.3. Текст як мас-медійний чинник трансляції страждань	40
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53

ВСТУП

З початком повномасштабного вторгнення спостерігається зсув засадничих основ журналістики в суто медійне поле. Кожен, хто має телефон і доступ до мережі Інтернет, – документує страшні наслідки трагічних подій, у яких нерідко доводиться спостерігати за тим, як страждають невинні люди.

Звісно, це пояснюється тим, що в мережі інформація шириться швидше й охоплює більше коло аудиторії, аніж теле- чи радіожурналістика. До слова, завдяки такому виду висвітлення подій люди за кордоном можуть у режимі реального часу розуміти становище України в цій війні, а також спілкуватися з близькими та родичами, які й досі залишаються під обстрілами на тимчасово окупованих територіях. Прямо чи опосередковано це має значення і для російських громадян, адже завдяки швидкому розповсюдженню фактів, вони мають змогу хоча б іноді відчувати прозріння, а не жити суто жалюгідною пропагандою.

Зараз доводиться постійно зіштовхуватися з труднощами, залишаючись у рідній країні. Ми на власні очі спостерігаємо руйнування та смерть, відчуваємо біль, страх, злість, приреченість, тривогу, що викликає у нас великі страждання від безпорадності навіть в умовах стрімкого всесвітнього розвитку.

Разом із тим, нинішні обставини щоденно стають предметом маніпуляцій від російської сторони. Через сильну пропаганду, різні види махінацій, зраду Батьківщини різними медійними та звичайними персонами та прогнозами закордонних розвідок, негативний вплив на інформаційне поле посилюється.

Через малу обізнаність у культурі війни, багатьом складно зрозуміти, що Україна проживає війну за незалежність, де кожному громадянину доводиться стикатися з різними психологічними потрясіннями онлайн і офлайн щодня. Звичайно, це демонстрація страждань і страху, травм від війни, що

закладаються у свідомість перш за все медіа (інколи свідомо, інколи випадково). Це призводить до постійних дискусій і обговорень у суспільстві, що й обумовлює *актуальність теми дослідження*.

Метою кваліфікаційної роботи є вивчення мас-медійних форм і методів, що використовуються журналістами для демонстрації страждань в умовах збройного конфлікту.

Для реалізації мети потрібно виконати такі **завдання**:

1. Визначити теоретичні основи досліджуваного питання та історіографію проблеми страждань у мас-медіа.
2. Окреслити методологію вивчення теми.
3. Провести аналіз теми страждань у сучасних національних мас-медіа.

Дослідженням поняття страждань і висвітлення механізму передачі травматичних подій, екранної агресії та її впливу велику увагу приділяє Б. Потятиник та О. Євдокімова, проблемами сучасної інформаційної та збройної війни, психологічного підґрунтя теперішнього стану, тенденціями розвитку, питаннями теорії й методики журналістської творчості в умовах збройного конфлікту займалися Г. Почепцов, І. Патлашинська, М. Білоусова, С. Ляпун, Л. Кройчик, А. Іващук, О. Голік, М. Василенко, Н. Стеблина, А. Литвиненко, О. Мельникова-Курганова, В. Садівничий, І. Мисловський, Є. Соломін, А. Коваленко, О. Кириленко, С. Семенко, О. Мітчук, Л. Карпенко та інші.

Об'єктом дослідження обрано «United 24.media» – англomовне цифрове медіа сучасного формату, зосереджене навколо каналу YouTube і платформ соціальних мереж [1].

Предметом кваліфікаційної роботи постають страждання як соціальне явище у мас-медійному просторі.

Хронологічні межі дослідження: вересень — листопад 2023 року.

Методи дослідження. В основу роботи покладено принципи загального зв'язку, об'єктивності, такі методи як спостереження, контент-аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, дедукція, класифікація.

Практичне значення: результати аналізу наукової складової, що стосуються тематики війни, показали, що дослідниками приділяється значна увага телебаченню України та рф, дослідженням маніпуляцій з боку держави-агресорки, проте акцент на дослідженнях страждань і насильства у ЗМІ відсутній. Через це результати дослідження можуть стати вагомим внеском для подальшого аналізу основних тенденцій, притаманних онлайн-медіа. Результати можуть бути взяті до уваги іншими науковцями у власних дослідженнях, і журналістами для систематичного аналізу власних матеріалів щодо напрацювання рекомендацій на зображення теми страждання та інших явищ війни.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 56 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Історіографія та визначення понять

Тема російсько-української війни постійно досліджується. Перш ніж перейти до ґрунтовних обговорень науковців визначимо, що таке війна.

Згідно з поняттями Великої української енциклопедії, війна – це багатозначний термін, що виражає:

1) соціально-політичне явище, крайню форму розв'язання соціально-політичних, ідеологічних, економічних, територіальних, етнонаціональних, релігійних чи інших суперечностей між державами, народами, націями, урядами, спільнотами або воєнізованими групами, що відбувається за допомогою організованої збройної боротьби.

2) у переносному значенні – стан ворожнечі та відкритого протистояння між ким-небудь, крайнім загостренням конфлікту в певній суспільній сфері (наприклад, війна інформаційна, торговельна війна, війна пам'ятей) [2].

Поняття війни не обов'язково включає ведення воєнних дій. Стан війни може існувати, якщо держава після оголошення війни захоплює за правом війни на своїй суверенній території майно супротивника, здійснює допустимі за міжнародним гуманітарним правом дії щодо його громадян та інші акти, не ведучи при цьому воєнних дій [2].

Також ВУЕ подає такі теорії походження війни: - біологічна – вбачає причини воєн у біологічних умовах існування людини, подібно до боротьби тварин за виживання на обмеженій території; - антропологічна – вбачає схильність до агресії віддзеркаленням культурного досвіду, релігійних та ідеологічних установок у певному соціальному середовищі; - демографічна – війна як результат порушення балансу між чисельністю населення і кількістю засобів існування; - космополітична – війна як результат протистояння національних та загальнолюдських інтересів; - етико-соціальна – розглядає

війни з прогресивної сторони, як механізм виховання сильних волевольових особистостей; - психологічна – визначає причиною воєн людську психіку, схильність людей до агресії та конфліктів, масові психо- невротичні стани; - інформаційна – війна як результат нестачі інформації, коли сторони протистояння не можуть надійно прорахувати правдивість досягнення перемоги; - політична – війна як продовження політики іншими засобами; - геополітична – війна як боротьба за «життєвий простір»; - цивілізаційна – війна як результат протистояння цивілізацій; - економічна – вбачає причини війн у загостренні економічної конкуренції; - міфологічна (сучасна езотерична) – війна як результат втручання вищих сил [2].

Поняття війни у роботі зводимо до періоду нападу росії на Україну з 2014 року, тому варто приділити увагу терміну російсько-українська війна.

В. Василенко подає визначення російсько-української війни в газеті «Український тиждень», де ототожнює визначення саме зі збройною російською агресією проти України, що означає пряме й опосередковане застосування збройної сили російською федерацією проти суверенітету і територіальної цілісності України.

Відкритими складовими російської збройної агресії проти України, зазначає Василенко, що розпочалася 2014 року, є:

1. Російське збройне вторгнення в Крим у лютому-березні 2014 року (з подальшим початком тимчасової окупації півострова Росією 20 лютого 2014).

2. Війна на сході України (на Донбасі) з квітня 2014 року, яка розпочалася зі створення під прикриттям «народних» виступів спецслужбами рф терористичних так званих Донецької та Луганської «народних республік» та тривала до початку широкомасштабного вторгнення.

3. Широкомасштабне вторгнення росії в Україну з 24 лютого 2022 року, яке розпочалося після тривалого військового нарощування та визнання Росією своїх маріонеткових утворень ДНР та ЛНР як незалежних держав [3].

У розрізі нашого дослідження важливим є тлумачення поняття страждання.

Відповідно до визначення Академічного тлумачного словника, «Страждання – дія за значенням страждати. Страждати – зазнавати сильного фізичного болю, мучитись від нього; відчувати наслідки чого-небудь (переважно негативного); мати яку-небудь хворобу, недугу; хворіти. Зазнавати моральних мук, переживань. Нудьгувати, томитися, кохаючи когонебудь. Болісно переживати чию-небудь невдачу, чиєсь нещастя. Зазнавати утисків переслідування. Зазнавати шкоди, збитків. Страдник – той, хто зазнає чи зазнав багато фізичних або моральних страждань [4, с. 748].

Збройна агресія росії проти України відчутно змінила медіаландшафт не тільки України, а й усього світу. Роль об'єктивного інформування громадян, протидії інформаційним війнам, підвищення медіаграмотності значно зростає. Якісна преса, преса думок, що формує думку виборців і політиків, стала життєво важливим чинником сучасного життя. 24 лютого 2022 року Росія напала на Україну. Це радикально змінило не тільки життя громадян України, призвело до численних жертв серед мирних громадян, що змусило мільйони українців стати біженцями, а й спонукало журналістів перебудувати свою роботу до умов воєнного часу [5, с. 847].

Науковці у своїх працях приділяють увагу різним аспектам війни. Окремо можна зупинитися на внеску в дослідження «Онтології війни», Б. Парахонського та Г. Яворської.

Тут найширше розглядається поняття «гібридна війна» в контексті російсько-українського конфлікту. На сьогодні, вірно зазначили науковці, – це найдовша війна, найдовший насильницький конфлікт у Європі після Другої світової війни. І передумов для його завершення поки що не видно. Збройна агресія росії стала довгостроковим чинником деструктивних впливів на українську політичну, економічну та соціальну реальність. Що довше війна триває, то відчутнішими стають її наслідки, і не тільки для України, а й для міжнародного світоустрою, усієї системи міжнародної безпеки. Водночас тривалість цієї війни доводить нашу здатність до опору агресорові. Питання

війни і миру на сьогодні є найбільш значущим для Української держави – від його вирішення залежить її існування і майбутнє як незалежної країни [6, с. 7].

Загрози, з якими зіткнулася сучасна Україна, вимагають невідкладних відповідей щодо їхньої сутності: що це – війна чи антитерористична операція, громадянський конфлікт, зовнішня агресія або все, разом узяте? Точиться полеміка: чи є події, які відбуваються в Україні, справжньою війною? І якщо Україна перебуває в стані війни з Росією, чому цей факт не визнано офіційно, тобто не названо саме війною? Семантика, пов'язана із концептом «антитерористична операція», приводить до комплексу цілком певних і зрозумілих військових і політичних заходів, спрямованих на локалізацію терористичних груп та їх знешкодження. Однак зовсім інші дії мають бути впроваджені, якщо йдеться про елементи громадянської непокори, що мають наслідком громадянське протистояння. Семантика сепаратистського заколоту потребує іншої реакції з боку влади, аніж смисл феномену громадянської війни. Нарешті, фактична зовнішня інтервенція, яка відбувається у замаскованому вигляді «гуманітарної допомоги» і «російських добровольців», вимагає критичного очищення від усіх інших смислових конструкцій для того, щоб приймати дійсно зважені та усвідомлені державницькі рішення. Онтологічна невизначеність ситуації екзистенційного українсько-російського стратегічного протистояння, яка в сучасних умовах набула вигляду російської збройної агресії, пов'язана із зіткненням різних моделей інтерпретації подій і практичними наслідками від прийняття політиками певного способу розуміння того, що відбулось і продовжує відбуватися в країні [6, с. 8-9].

I. Патлашинська розглядає російсько-українське протистояння в площині інформаційної війни. Вона зауважує, що війна із використанням інформації стала одним із небезпечних видів конфлікту. Вона може складатися із цілеспрямованого збору тактичного інформаційного матеріалу, поширення пропаганди із метою деморалізації держави-ворога та її населення, підриву якості інформації противника тощо. Водночас почасти інформаційна війна організовується разом із психологічною та кібервійнами. Використання

подібних методів протистояння досі не отримало належної оцінки зі сторони спеціалістів. Одна із причин такого явища – доволі інтенсивний розвиток методів та особливостей використання інформаційної війни. Відповідно, ця проблема заслуговує докладного розгляду, у тому числі й на українському ґрунті. Зокрема, Україна за останні роки перетворилася на певний «полігон» із використання новітніх форм та методів інформаційних «військових дій», ініціатором яких є російська федерація. Отож, для українських фахівців це питання залишається надзвичайно важливим, адже необхідно не тільки уміти протистояти наявним загрозам, але також передбачати імовірний розвиток подій [7, с. 84-85].

Аналізуючи ситуацію після 24 лютого, Х. Головняк та З. Галаджун дослідили зміни в роботі журналістів українських онлайн-медіа. У їхній праці сказано, що з повномасштабним збройним вторгненням Росії на територію нашої держави перед українськими ЗМІ постали нові виклики.

Інформаційна війна, яка триває вже багато років лише збільшила амплітуду коливань. Українське суспільство в період нового етапу війни потребує точного та швидкого інформування. Крім того, перед журналістами постало надважливе завдання – звести нанівець кліше деструктивної російської пропаганди. Відтак, українські онлайн-медіа невтомно від 24 лютого висвітлюють події на фронті та територіях, що зазнали атак ворога, пишуть про його втрати та розповідають про перемоги наших військових, документують злочини російської армії та висвітлюють історії людей, які стали свідками війни [8, с. 31].

Своєю чергою В. Садівничий, досліджуючи пропагандистські фейкові антиукраїнські наративи, звертає увагу в дослідженнях на тему «українського біологічного тероризму» та використання Україною «біологічної зброї». При цьому наголошуючи, що «проаналізувавши приклади найпопулярніших фейкових повідомлень про функціонування біологічної зброї, дуже легко простежується звернення кремлівських пропагандистів до емоційного спектра. Здебільшого використовується тактика нагнітання паніки, яка має на

меті викликати емоції страху, недовіри, відчуті себе заручником системи й піддослідним кроликом чи качкою, над якими проводяться експерименти. Головне ж завдання таких маніпуляцій лежить на поверхні – важливість збереження високого рівня суспільної підтримки влади та війни у довгостроковій перспективі та недопущенні очікуваного погіршення суспільних настроїв» [9, с. 57]. У розробці теми дослідження ми зверталися й до інших праць В. Садівничого [28 ; 29].

Пряме висвітлення злочинів та історій людей, які стали свідками трагедій підводить нас ближче до теми страждання.

У порівнянні з 2014 роком, після анексії Криму та повномасштабним вторгненням 2022 року, висвітлення воєнних подій у ЗМІ зазнало неабияких змін. Онлайн-видання почали чітко відмежовувати терміни воєнного часу та робити акцент не лише на місцях, де тривають бойові дії, але й на те, як від війни страждає усе населення України. Важливим є те, що українські ЗМІ тепер мають вплив не лише на українську, але й іноземну аудиторію, якій вони намагаються доносити правду про війну в Україні [8, с. 32-33].

Тему страждань і досі не розкрито в аспекті висвітлення її у мас-медіа. Залишаються також не дослідженими страждання як наслідок травматизації журналістів через призму передачі військових подій за допомогою авторського «я».

О. Яцина розглядає психологічну сторону моральних страждань, завданих війною. Зокрема, у роботі розкриваються не тільки види страждань і їх наслідки, а й психологічні чинники передумов виникнення, психологічні експертизи стосовно завдання моральних страждань. Не оминула дослідниця й правового підґрунтя.

Авторка пише, що серед психологічних експертиз про завдання моральних страждань предмет експертизи спрямовували на вивчення особливостей психічної діяльності особи, що відбиваються в поведінці та мають юридичне значення і викликають настання правових наслідків: 1) наявність психотравмувальної ситуації для особи; 2) наявність завданих особі

страждань (моральної шкоди) за умов ситуації, що досліджуються у справі; 3) компенсація у грошовому розмірі за завдані страждання (моральну шкоду) [10, с. 187].

Як відомо, до моральної шкоди належать як фізичні, та і душевні страждання, пов'язані із погіршенням здоров'я, приниженням честі, гідності чи ділової репутації особи та знищенням майна.

Зазначене уточнено п. 9 постанови Пленуму ВСУ (далі – ВС України) від 31.03.1995 р. № 4, у редакції постанови Пленуму ВС України від 25.05.2001 р. № 5, де моральною шкодою названо:

- 1) фізичні страждання (тривалість відчуття болю, дискомфорту);
- 2) душевні страждання (тривалість емоцій людини, змістом яких є біль, мука, тривога, страх, занепокоєння, розчарування, стрес, відчуття несправедливості, тривала невизначеність, інші негативні переживання);
- 3) погіршення здібностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації;
- 4) погіршення стану здоров'я потерпілого (хвороби);
- 5) вимушені негативні зміни у життєвих обставинах потерпілого (сім'я, взаємини у побуті, взаємини із друзями, самотність);
- 6) вимушені негативні зміни у виробничих обставинах потерпілого (зниження працездатності, неможливість досягти виробничої мети, переведення на роботу з меншими функційними обов'язками);
- 7) ступінь негативного зниження престижу, ділової репутації;
- 8) час і зусилля, необхідні для відновлення попереднього стану тощо.

Отже, законодавство містить широкий перелік критеріїв моральних збитків, урахування яких важливе у справах за позовами про відшкодування моральної шкоди. Утім, здійснюючи судово-психологічну експертизу в зазначених справах, експерт у висновку не повинен обмежуватися констатацією факту наявності такої шкоди. Фахівець повинен оцінити психічний стан підекспертної особи, якого вона зазнала через порушення її прав, якісно й

кількісно проаналізувати всі сфери психіки, а також оцінити наслідки, завдані травмувальною ситуацією [10, с. 188].

Те, що О. Яцина називає моральною шкодою, співзвучне зі стражданнями в медіа воєнного часу.

Наприклад, фізична шкода тут – тривалість дискомфорту і болю від побачених новин або особисто пережитих військових сутичок. У зв'язку з цим виникають певні душевні страждання (занепокоєння через те, що може відбутися завтра чи через те, що вже відбулося, біль через втрату рідних на війні, тривала невизначеність від складної військової ситуації, відчуття несправедливості та інше).

Погіршення здібностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації приходить внаслідок фізичної інвалідності внаслідок війни, або ж через психологічну травматизацію від новин та подій. Загальне погіршення стану здоров'я потерпілого, звичайно, теж стосуються травматизації.

Вимушеними негативними змінами у життєвих обставинах потерпілого тут можуть бути через так званий конфлікт інтересів на підґрунті страждань потерпілого, або ж, наприклад, через важке переживання смерті близької людини на війні.

Час і зусилля, необхідні для відновлення попереднього стану (лікування травматичного досвіду, зміщення акцентів зі страждання на майбутні перспективи життя).

Усе це зараз активно транслюють медіа, інформуючи громадян про страшні наслідки збройної агресії з боку росії.

Ми отримуємо страждання від щоденного негативу в медіа. Свідомо чи несвідомо, але саме таким чином виникає медіатравма.

О. Вознесенська подає таке визначення медіатравми: це психічна травма, що виникла під інтенсивним впливом медіаповідомлень, медіаконтенту, отримана з використанням медіазасобів, як шкідлива для психіки реакція на емоційно значущу подію, що зачіпає значущі сфери існування людини, і яка пов'язана із сильними, стресовими впливами на

психіку, загрозою (чи така, що сприймається загрозовою, порушує відчуття безпеки) для життя [11].

Дослідниця пише, що медіатравма в нашому суспільстві викликана подіями останніх трьох років – соціально-політичною та економічною кризою, гібридною війною, інформаційними впливами, бойовими діями на сході країни, анексією частини території – пов'язана з тривалими емоційними переживаннями, що призводять до погіршення якості життя (багато людей страждають на безсоння, відчувають «новинну» залежність, відмовлялися від відпусток під впливом страхів чи почуття провини, що зумовило емоційне вигорання, підвищення рівня стресу, розвиток ПТСР, соматичних захворювань тощо). Коли людина дивиться по телевізору новинні сюжети, спрямовані саме на те, щоб викликати сильні почуття – катастрофи, бойові дії, поховання, поранених в лікарнях, читає новини щодо цього в інтернеті, вона не може нікому допомогти, але отримує додатковий біль. Не кожен здатен регулювати свою емпатію, співчуття, знайти баланс між поринанням в інформаційний простір та турботою про власний психічний добробут. Часто відео, фото з місця трагедії травмують людей, актуалізують фантазії про події або спогади про схожі ситуації власного життя, що призводить до заглиблення в переживання [11].

Розглядаючи страждання в сучасній війні можна стверджувати, що воно є одними із наслідків медіатравми.

1.2. Методологія дослідження

Методологія досліджень охоплює багато питань організації наукової діяльності у визначеній науковій галузі та науці взагалі [12].

Згідно з текстом навчального посібника «Методологія наукових досліджень», методологія – це «концептуальний виклад мети, змісту, методів

дослідження, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси та явища» [13, с. 72].

Для пошуку і виявлення травми в мас-медіа передбачено використання різноманітних підходів, принципів і методів, які допоможуть науково обґрунтувати обрану тему.

Завдяки принципу об'єктивності поняття «страждання» розглядатиметься як «явище, що об'єктивно притаманне суспільству на сучасному етапі його розвитку» [14, с. 568].

Керуючись принципом загального взаємозв'язку, який «потребує повного всебічного обліку зв'язків і залежностей об'єкта» [15, с. 50], ми врахували всі суттєві аспекти та зв'язки з темою страждання, завдяки чому змогли уникнути однобічності вивчення цього явища.

Окрім принципів ми залучили методи дослідження. Метод (від грецької *metodos*) у широкому розумінні – «шлях до чогось», шлях дослідження, шлях пізнання, теорія, вчення, свідомий спосіб досягнення певного результату, здійснення певної діяльності, розв'язання певних задач. Він виступає як сукупність певних правил, засобів, способів, норм пізнання і дії та є системою приписів, принципів, вимог, що орієнтують суб'єкта у розв'язанні конкретної задачі, досягненні певного результату у певній сфері діяльності [16, с. 24-25].

Детально використано метод аналізу, який «дозволяє здійснити вивчення предмета за допомогою його поділу на складові елементи, кожен з яких аналізують окремо у межах єдиного цілого» [17, с. 79].

Окрім цього, залучено метод порівняння, який покаже «подібність або відмінність різних об'єктів дослідження за певними ознаками». Варто розглянути й метод узагальнення, який допоможе у «послідовності дій на зведення конкретних одиничних фактів в єдине ціле з метою виявлення типових рис і закономірностей, притаманних досліджуваному предмету».

Історичний метод здійснив «можливість для всебічного дослідження явищ і подій у хронологічній послідовності, щоб відкрити їх внутрішні зв'язки

та закономірності розвитку. Він застосовується при вивченні основних етапів розвитку та формуванні предмета дослідження» [17, с. 83].

Його ми використали з метою дослідження тематики війни, становлення та розвитку поняття «війна» від періоду 2014 року до сьогодні.

У цьому нам допоміг і метод дедукції – метод логічного висновку від загального до часткового, де спочатку досліджують стан об'єкта в цілому, а потім його складових елементів [17, с. 80].

Разом із тим, використано методи синтезу, абстрагування, класифікації.

Метод синтезу дозволяє об'єднати за певними правилами окремих елементів пізнання в єдине ціле з заданими властивостями [18, с. 25].

Абстрагування у розумовій діяльності має універсальний характер, тому що процес мислення безпосередньо пов'язаний з ним або з використанням його результатів. Сутність цього методу полягає в уявному відволіканні від несуттєвих властивостей і зв'язків, предметів та одночасному виділенні (фіксуванні) однієї чи кількох сторін, що становлять об'єкт дослідження [15, с. 55].

Класифікація у нашому випадку застосовується як система для встановлення зв'язків різних понять (поняття «війна», «страждання», «травматизація» тощо).

Найбільше послуговуємося методом контент-аналізу. У науковому середовищі, зазначають В. Бондар та М. Допіра, не закріпилося єдиного визначення, яке б окреслювало межі цього дослідницького методу [19, с. 17].

До визначення поняття контент-аналізу підходить у своїй роботі Л. Лук'янова, яка пише, що це – метод (стандартна методика) якісно-кількісного аналізу змісту документів з метою виявлення або виміру різних фактів і тенденцій, зафіксованих у цих документах. Особливість контент-аналізу полягає у вивченні документів за їх соціальним контекстом. Водночас його можна використовувати як основний метод дослідження (контент-аналіз тексту при дослідженні політичної спрямованості періодичного видання), паралельний, у поєднанні з іншими методами (у дослідженні ефективності

функціонування засобів масової інформації), допоміжний або контрольний (у педагогіці при класифікації відповідей на відкриті питання анкет).
Лук'янова Л. Контент-аналіз як психолого-педагогічна процедура [20, с. 1-2].

Класичний контент-аналіз, власне, і розроблявся для дослідження текстів мас-медіа [21, с. 175].

РОЗДІЛ 2.

ТЕМА СТРАЖДАНЬ У СУЧАСНИХ НАЦІОНАЛЬНИХ МАС-МЕДІА

2.1. «United 24.media» як об'єкт вивчення теми страждань

Для аналізу було обрано офіційну сторінку «United 24.media» в соціальній мережі Інстаграм.

United24 (укр. Об'єднані 24) – фандрейзингова платформа, глобальна ініціатива на підтримку України, запущена 5 травня 2022 року за ініціативи чинного президента України на час російсько-української війни [1].

Окрім збору коштів і постійних звітів, «United24» висвітлюють наслідки російської збройної агресії проти України. Містить офіційні сторінки в Інстаграм, Телеграм, Фейсбук, Твіттер та на відеоплатформі Ютуб.

«З метою консолідації міжнародних зусиль, спрямованих на надання підтримки Україні в захисті незалежності, територіальної цілісності та суверенітету, а також у її повоєнному відновленні, задля підвищення рівня обізнаності міжнародної спільноти про події в Україні постановляю: підтримати ініціативу щодо заснування національного бренду «United24» для об'єднання зусиль міжнародних партнерів, донорів, благодійників щодо підтримки України в захисті її незалежності, територіальної цілісності та суверенітету, а також у повоєнному відновленні», – йдеться в указі.

Кабінету Міністрів доручається забезпечити розробку концепції «United24», проводити інформаційну кампанію в Україні та за кордоном для просування мети, інструментів і концепції національного бренду, а також поширення відповідної інформації під час міжнародних зустрічей та контактів.

Окрім цього, уряду доручається запровадити в межах «United24» «єдине вікно» для пожертв від благодійних організацій, міжнародних партнерів та

громадян з метою підтримки України, зокрема за такими напрямками – допомога Збройним силам України, гуманітарна, медична допомога і допомога дітям, відновлення інфраструктури, цифрова та інформаційна протидія збройній агресії», – зазначають про ініціативу в Укрінформ [22].

Станом на 26 листопада сторінка налічує 1311 публікацій. Містить рубрики: новини, звіти, підрозділ 24, військові смуги, коротко, так, це Україна, боротьба за свободу.

«United24.media» оформлено у чорно-білих кольорах із використанням національної символіки. Комунікація ведеться двома мовами: державною та англійською.

Згідно з інформацією, наданою мережею Інстаграм, сторінку створено у червні 2022 року.

Нами обрано «United24.media» через широке коле аудиторії: завдяки двомовній комунікації, за медіа спостерігають як у державі, так і закордоном, амбасадорами стають відомі впливові люди, до ініціатив долучаються різні країни та громадяни. Тому стає зрозумілим, що інформація від «United24.media» має вагомий вплив на суспільство.

Саме через це важливо простежити за ініціативою офісу Президента, проаналізувавши національне медіа відповідно до критеріїв онлайн-ЗМІ, дослідити тему страждань в умовах війни.

2.2. Зображення як медіаконцепт страждань

С. Літвінова зазначає, що в інформаційно-комунікативному середовищі суспільства вагому роль має віртуальний простір. Соціальні мережі стали не лише ефективним засобом інформаційного зв'язку, але й платформою для самоідентифікації користувачів, що містить відображення їхніх ідей, мотивів та діяльності онлайн [23, с. 1].

Візуальний контент – один із найвпливовіших та найефективніших інструментів у масовій комунікації.

У цьому контексті ми розглядаємо візуальні медіатексти. Згідно з визначенням Н. Череповської, візуальні медіатексти – техногенні візуально-сміслові системи певного медіаформату (фотозображення, фільм, відеоролик, анімація, телепрограма тощо), цілісні елементи загальної візуальної медіапродукції [24, с. 41].

Заглиблюючись у розуміння сучасних вимог інформаційного суспільства до особистості, слід зазначити одну дуже важливу особливість: переважна частина медіапродукції представлена у візуальній формі. Мас-медіа постійно виробляють візуальні, аудіовізуальні образи, які повсюдно супроводжують або замінюють письмові системи кодів. Тож якщо у друкованих засобах Інтернеті візуальне більшою чи меншою мірою доповнює письмовий текст, то вже у фотографії, кінематографі, телебаченні воно панує майже повністю. Візуальний формат медіакультури – це її візуальна предметність (зміст), й візуально-образні сенси. І саме тому візуальний світ сучасної людини завдяки медіа не тільки сповнився зоровими об'єктами, а й розширився завдяки візуально-смісловим системам [25, с. 83].

Відкриває нашу вибірку фотоматеріал із підписом «Український батько із сином Богданом». Вагоме значення має візуальний зміст повідомлення. Ми бачимо батька, що страждає біля фото свого сина на Алеї слави. Його очі пронизані болем від втрати найріднішої людини. Переглядаючи цей пост виникають співпереживання, сльози співчуття та тривожність за майбутнє.

«росіяни вразили ринок у Костянтинівці» містить розповідь про обстріл артилерією 6 вересня і про його наслідки для міста. Ми бачимо страждання цивільних людей і тварин на вулицях, люди плачуть і стогнуть, сидячи на землі. Деякі намагаються втекти у безпечне місце, а деякі допомагають гасити пожежу й ліквідувати інші наслідки. На найбільш уразливі фрагменти відео (елементи крові та тіл) журналісти накладають розмиття, що є правильним у використанні чутливого контенту.

Подібний за змістом матеріал зустрічається 8 вересня, де об'єктами влучань стали міста Кривий Ріг, Запоріжжя та Суми. Акцентом на відео є постраждала жінка, яку тільки-но дістали з-під завалів у Сумах. Примітно, що з-під уламків вдалося врятувати собаку. На неї неможливо дивитися без емоцій. До слова, пізніше з'явилося повідомлення про те, що собака помер. Повідомлення такого роду наносять інформаційну травму суспільству, а це загрожує ментальному та фізичному здоров'ю аудиторії.

14 вересня в «united24.media» опубліковано соціальний ролик «Ми повернемо всіх наших дітей», у якому детально розкриваються страждання дітей від окупації, викрадення з батьківського дому й насильне вивезення на територію росії, віддали на усиновлення й позбавили права розмовляти рідною мовою. Образ російської вчительки й умов для українських дітей нагадує концтабір з тюремним порядком. Такими матеріалами автори не мають на меті шокувати. Їхня ціль – привернути увагу до страшної реальності й допомогти розв'язати нагальні проблеми суспільства.

«Тривожний образ», датований 17 вересня, показує біль дівчинки Маші, яка побачила зруйнований дитсадок, який відвідувала. Дитяча психіка є нестійкою, тому в дівчинки сталося емоційне перенапруження від побаченого. Спостерігаючи за ситуацією в аудиторії можуть виникнути емоції болю і співчуття, але згодом може прокинутися агресія та ворожість, що запустить механізм «великої ненависті зовнішнього ворога». При повторній травматизації суспільства може виникнути також образ внутрішнього ворога, якого запустить механізм травми свідка (її можна пережити внаслідок

спостереження за чужим горем через призму медіа, що глибоко вражає нервову систему). Для підняття морального духу журналісти наголошують, що жодна сльоза не буде забута.

«20 днів у Маріуполі», – публікація від 17 вересня, документальний твір українського воєнного кореспондента, про який вирішили розповісти у медіа, щоб показати які страждання пережили Маріупольці. Тут висвітлюються справжні події перших двадцяти днів. Акценти роблять найчастіше на жінках-матерях, які плачуть у підвалах через невідоме майбутнє і страшне сьогодні, на вагітних жінках, яких рятували з-під завалів у пологовому будинку, на дітях, що не можуть стримати сліз через втрату мам і тат і, звичайно, на військових, які намагалися нормалізувати ситуацію в місті. Через витримку документального жанру інформаційна травма від побаченого стає дедалі глибшою, аніж через новинні публікації.

До Дня захисників і захисниць України опубліковано відео із заголовком «Дякуємо, пам'ятаємо», у співавторстві з Президентом України.

Страждання, які впливають на візуал споживачів перш за все виявляються у зображенні до відео. Замість стоп-кадру використано тематичне фото, на якому можна побачити маленьку дівчинку на руках у військового. Звичайно, воно викликає певні асоціації, які виникають мимовільно. Можна припустити, що це возз'єднання після довгої розлуки. Якщо придивитися, на фото присутні емоції військового у вигляді сліз. Це навіть біль, смуток і тугу за мирним життям.

У самому ж відео можна побачити страждання людей: заплакану дівчину через складні життєві обставини, поранену людину, яку несе на руках працівник ДСНС, дитину, яка гірко плаче, прощання із коханою перед від'їздом на бойове завдання. Найважчим у перегляді є акцент на військових загиблих (фрагменти, де воїни щасливо посміхаються у житті, які спеціально показано у чорно-білому кольорі, а також про військового, на могилу якого прийшла маленька дівчинка), і на живих (фрагмент руки із цигаркою, що трясеться від виснаження).

Звичайно, такий матеріал наносить медіатравму споживачеві через перегляд, а також і журналістові, який працював над відеорядом. Слід зазначити, що поряд із негативним впливом тут попрацювали й над іншими елементами, що надалі слугують способами для швидкої роз травматизації. Це – акценти на національній символіці, зброї та сильному духові військових, гарній природі українського краю.

«За що ми боремося», – відеоматеріал від 1 жовтня, у якому страждання інтерпретують із новою силою. Ми бачимо фрагменти, де показано алею полеглих героїв, обійми військового і дитини, що плаче, хлопчика, який цілує портрет батька, який загинув, а також інших дітей, які радісно зустрічають батьків із фронту. Зображення до відео має позитивне забарвлення.

Звісно, такий підхід до висвітлення страждання на війні не залишить споживачів у стороні, але знову-таки психологічно уплине.

«Його друг повернувся» – короткий матеріал про собаку, яка зустріла свого хазяїна-військового після розлуки. Він уособлює страждання тварин під час війни. Проте, містить позитивне висвітлення події, адже показує гарні емоції від зустрічі. Зображення використано зі стоп-кадру.

«Воєнні щоденники: нечувані голоси українських дітей», датований 2 жовтня, створений разом із «war.diaries.children», містить добірку малюнків та історій дітей, що пережили жахливі події під час війни. Заголовок винесено на малюнок, який уособлює українських дітей та їхні сім'ї.

Діти із Маріуполя, Нової Каховки, Херсона вели свої щоденники війни. У когось це – малюнки, текстові замітки, а в когось – фото та відео. Наштовхує на роздуми фото скульптури дітей, що прикривають свої тіла і лица руками. Самі ж журналісти описують під фото (сторінка 8 у дописі) це так: «Їхні щоденники, малюнки та відео дозволяють зазирнути в досвід дітей, що пережили війну. Вони показують страх, невпевненість і втрати, які пережили ці діти, а також їхню мужність, надію та рішучість». Цей матеріал уособлює страждання дітей під час складних окупаційних часів. Хтось не просто боявся, а навіть ненавидів себе.

«Життя в охопленій війною Авдіївці» містить коротке відео з одного дня життя Донеччини. Постійний вогонь і руйнація – страждання українського народу. Зображення до відео ситуативне.

Третього жовтня «united24.media» виклали інформаційне фото із повідомленням у заголовку, що має назву «Близько 500 медиків у полоні росіян з початку повномасштабного вторгнення». Таким зображенням медіа нагадує, що боротьба за незалежність має свої жертви. Від перегляду цього фото і його текстового пояснення ми можемо відчутти душевні страждання від безпорадності.

«Життя з протезом» містить історію військового, який втратив кінцівку на війні. Відео містить нейтральне забарвлення, адже транслює «швидко змонтовану» версію розмови журналіста з героєм, ми не встигаємо повністю заглибитися в історію людини й усвідомити сильні почуття. Можна вважати, що страждання розглядаються тут поверхнево, аби не наносити травму журналістові, героєві та споживачам.

Заголовок «Найгірше горе» одразу налаштовує на негатив. На фото, що використовується до заголовка можна побачити своєрідну алею слави героїв, що поклали життя за країну. На відео, що слідує далі, видно жінку, що прийшла провідати близьку людину. Ми можемо здогадатися, що це матір, яка страждає через втрату сина.

4 жовтня, до Всесвітнього дня захисту тварин, «united24.media» разом із «uanimals.eng» публікують символічний матеріал «Тварини на межі вимирання». Беззаперечно, допис про страждання тварин від жорстокої війни. Фото для матеріалу складне для сприйняття. Навіть психологічно стійка людина не зможе спокійно переглядати такі кадри.

Ще більшого удару завдають інші фото та відео у дописі. Покалічені собаки, що стогнуть, трясуться від холоду, болю і жаху, ілюстрація викинутих на берег Чорного моря дельфінів та іншої риби від впливу війни, пожежі у заповідниках, каліцтво домашніх тварин через уламки снарядів несуть невимовний біль і смуток, глибоку травматизацію суспільства.

Відео під назвою «Стерте село» показує страждання цивільної інфраструктури звичайного українського села від російської агресії. Окрім фізичного страждання людей і територій, від перегляду виникають моральні страждання у реципієнта.

Надалі варто розглянути публікацію від 5 жовтня, що не містить заголовка. Ми бачимо фото військового й опис поруч із ним. Переглядаючи зображення виникають певні негативні асоціації, адже йдеться про розстріл військового Олександра Мацієвського, який став резонансним у мережі. Розуміючи те, що суспільство уже зазнало великої травматизації від перегляду відео, допис зроблено виваженим із використанням живого героя та інформаційною заміткою до нього. Однак, публікація містить контекст страждань від знищення російськими загарбниками як своїх, так і інших громадян у сучасній війні.

«Прицільна лікарня» – відео від 5 жовтня, що містить у собі задокументований факт знищення лікарні у м. Берислав, Херсонської області. Матеріал транслює страждання від руйнації вибухами критичної інфраструктури.

«Трагедія у Грозі» – відео, у якому показано наслідки ракетного обстрілу села Гроза, Харківської області. Ми можемо спостерігати задокументовані злочини проти цивільного населення, які впливають на психічне сприйняття реальності. У відеоряді використано підбірку фотографій з місця події, де показано тіла, які щойно витягли з-під завалів. Аби не порушувати права спільноти Інстаграм, зображення із вбитими «замилено». Також можна сказати, що розмиття використано через велику чутливість матеріалу, адже візуальне сприйняття споживачами може бути різним.

Українська журналістка Юлія Червінська зазначає, що ніхто не знає як сприйматиме аудиторія певний контент. Адже чутливе зображення може стати «червоною ганчіркою» для тих, хто хоче поскаржитися на матеріал, знайти в ньому мову ворожнечі, наприклад» [26].

Тому є цілком логічним, чому використовується такого роду обробка фото. Проте, це не завадило спільноті Інстаграму накласти позначку «потенційно неприйнятний контент» і розмити його з-поміж інших. Завдяки правильному висвітленню подій у зазначеному медіа, навіть такі матеріали мають змогу існувати на сторінках соцмереж та продовжують свідчити про збройні вбивства звичайного населення.

«Центр Харкова під прицілом» відтворює події 6 жовтня у м. Харкові. Тут показано знищені будинки, машини, дороги від нового ракетного удару по цивільній інфраструктурі. Традиційно простежується контекст страждання у війні за спокій та незалежність.

Можна провести паралелі між цією подією і новинами «6 людей вбито» та «Харків після атаки», що також відбулися на Харківщині. Вкладені смисли повторюються й утверджуються з новою силою.

«Відчайдушна надія» містить продовження «Трагедії у Грозі». На відео рідні та близькі нестямно намагаються додзвонитися рідним, але відповіді не отримують. Чому так виходить – довідуємося з наступного кадру, де показано померлі тіла.

«ХАМАС веде війну», – саме таку назву має наступне відео. Ми можемо спостерігати напад на Ізраїль, а також його наслідки. Мирне населення у розпачі, всюди вогонь і постріли. Звичайно, це співзвучно зі стражданнями українців, тому ці матеріали можна назвати такими, що наносять медіатравму. Однак, без фактичних показань ми б не могли дізнатися відвертої правди про політичне становище ближнього світу.

«Золотий голос втрачено» – відеоспогад про заслужену артистку України Ніну Матвієнко, яка днями пішла із життя. Пам'ять про цю людину уособлює душу народу. Її пісні, слова і вчинки підтримували українців у часи війни. Безперечно, це велика втрата, яка відібрала частину віри та надії у складний час і принесла страждання.

«Жахливі паралелі» – фактологічний матеріал, де порівнюється початок війни в Ізраїлі та Україні. Аналогічно до відео «ХАМАС веде війну», ми

бачимо свідчення війни в реальному часі, де страждання зводяться уже до світових наслідків війни. Фото до матеріалу є показовим описом події, де чітко простежується меседж війна дорівнює знищення усього.

«Похорон у Грозі», датований 8 жовтня, показує наслідки «Трагедії у Грозі» про яку писали раніше. Ми бачимо детальний репортаж про рідних, які залишилися сам на сам із горем. Батько зі сльозами на очах стоїть на колінах і намагається змиритися з тим, що доведеться поховати всіх своїх дітей, донька докладає зусиль для усвідомлення смерті батьків, сусіди та близькі допомагають копати могили, працівники ДСНС і досі розбирають завали. Візуальні страждання містяться у всіх фрагментах репортажу. Доречні акценти зроблено на пустому дитячому майданчику і дитячій іграшці як нагадування про те, що через трагедію тут більше не буде кому гратися. Фото до матеріалу є стоп-кадром із відеоряду, яке уособлює страждання українців, що втрачають рідних та близьких.

«Виставка щоденників війни» – подієвий репортаж про виставку, яка пройшла у Києві 10 жовтня. Відео створено разом із «war.diaries.children», елементи події передано коротко і стримано. Страждання тут показано поверхнево, адже є лише фото щоденників війни дітей. Фрагменти живих історій на виставці нам почути не вдається через інший задум журналістів. Проте візуально можна споглядати сльози, сумні очі дівчат та хлопців, які згадують минуле. Можна зробити висновок, що тематика страждань у сучасній війні проходить тонкою лінією наскрізь.

Публікація від 11 жовтня не має заголовка. У ній дві фотографії, які містять порівняння страждань дітей в Україні та Ізраїлі через воєнний конфлікт. Прочитавши опис ми довідуємося, що на різних фото одні й ті ж діти, яких застала війна навіть при втечі до іншої країни. «Два різні куточки світу, але такі спільні біль і боротьба», – додають журналісти.

«Небратські народи», – публікація від 12 жовтня, у якій саркастично змальовується історична правда, через яку українці страждали й постійно боролися за волевиявлення. На відео міститься підбірка карикатур, фото- та

відеомемів. Зрозуміло, що така форма комунікації використовується як спосіб пережити кризові ситуації у війні. Вважаємо, що такі матеріали мають частіше використовуватися медіа для зняття напруги, зцілення після важких новин дня, врівноваження балансу між позитивом і негативом.

Аналогічним матеріалом є «Чому українська перемога є важливою?», датований 4 листопада. Головний меседж закладено в опис до відео: «Можливо, Москва готується до глобальної війни – це погана новина. Але є й хороша новина – цього можна уникнути, якщо Україна виграє».

«Непохитна Руслана», – публікація від 13 жовтня про військову, що втратила ногу на бойовому завданні. Ми споглядаємо страждання людини, яка втратила кінцівку, зазнала інвалідності, але попри життєві перепони намагається бути щасливою і вчиться жити по-новому.

Аналогічною історією є «Дивовижна сила» від 26 жовтня, яка також змальовує історію військового, що лишився кінцівки. Він у бою втратив ногу, страждав під час реабілітації, але знайшов сили майстерно тренуватися, бігати, боксувати, «демонструючи свою непохитну відданість майбутньому України», як пишуть в медіа.

«Авдіївка зараз», «Апокаліптичні пейзажі», «Евакуація Авдіївка» можна об'єднати як прототип раніше показаного «Життя в охопленій війною Авдіївці». Автори вкотре демонструють складну ситуацію на Донецькому напрямку, де страждає цивільне населення. Разом із тим, використовуються елементи роз травматизації, а саме уцілілі зелені дерева, жваві голоси людей і тварин, які символізують незламність і надію на швидше закінчення жаху.

«Росія вбиває цивільних у Запоріжжі», датоване 18 жовтня, розповідає нам про незворотні наслідки удару по житловому будинку. Деталізовано показано фізичні страждання людей, яких тільки-но дістали з-під завалів. Також на відео ми спостерігаємо, що знищено інфраструктуру міста, історична архітектура зруйнована вщент.

«Нова реальність: уроки в метро», показує те, що від війни страждає повноцінна освіта. Дітям доводиться звикати до нових класів, обладнаних у

метрополітені. Звичайно, як висновок страждають і діти від нестабільної ситуації в країні.

«Залишилося 8 життів» ділиться стражданнями домашніх тварин в умовах війни. Героєм сюжету є кіт, якого щойно дістали з-під завалів житлового будинку в Запоріжжі, котрий зруйновано внаслідок чергового обстрілу росіянами. Сюди ж можна віднести публікацію від 29 жовтня, де показано kota в жахливому стані в момент його порятунку з Андріївки.

«Іранські дрони в Україні» дають змогу дізнатися про спосіб дії зброї, якою атакують території нашої країни й про страждання, які вони завдають. Акценти поставлено на цивільних будівлях, які зруйновано вщент, а також на дітях, які здригаються від вибухів і біжать в укриття.

«Вічна пам'ять» трансліює страждання однієї української сім'ї, яка залишилася без сина, чоловіка, батька у зв'язку із загибеллю на фронті. Розповідь про смерть у фотографіях і відео яскраво передають біль і тугу за людиною, яка поклала життя за свободу народу. Звичайно, кадри із кладовища тут є найважчими для сприйняття.

Матеріал від 26 жовтня лишили без заголовка. На фото ми бачимо стінопис, який уособлює страх і страждання українських дітей від війни. З текстового наповнення довідуємося, що стінопис заходиться у Празі. Сам художник описує цю роботу так: «Зараз Україна бере участь у боротьбі за збереження свого майбутнього та свободи, у битві, яка резонує з усіма нами. Як батько двох дітей, я не можу усвідомити безпорадності, болю та страху, які відчувають звичайні люди. Ми усі були свідками жахливих картин жертв, спустошених міст і шкільних спортивних залів, заповнених жінками, дітьми та їхніми бабусями й дідусями. Нумо продовжувати надавати нашу підтримку та демонструвати цінності, які цінує наше суспільство».

«Одеса під ударом», – чергова новина про масовані атаки росіянами. На відео – переполохані дітлахи та дорослі, які тікають до укриття, здригаючись від вибухів. Важко спостерігати за дітьми, які кричать і плачуть від небезпеки. Метою атаки був Одеський порт, склади, спеціальне розвантажувальне

обладнання та транспортні засоби, що перевозили зерно, у тому числі музей, що охороняється ЮНЕСКО. Цього дня постраждало 8 цивільних людей.

«Люди та тварини під атаками», датований 7 листопада, містить добірку сюжетів, у яких чи не найяскравіше змальовано наслідки жахів війни. Матеріал є надто травматичним для сприйняття. Містить кадри домашніх котів та собак, які в прямому сенсі плачуть від страху. Самі журналісти несуть меседж: «Тварини терплять страждання під час війни. Вони теж відчувають страх і потребують допомоги, а також емоційної підтримки». Сюди ж можна віднести «Ніч терору», публікацію від 25 вересня, де показано також підбірку, що стосується масової атаки Одеси та сповненого муки населення. На відео діти, їхні батьки й домашні улюбленці зі страхом в очах і руках ховаються у ванних кімнатах і підвалах від вибухів. Боляче спостерігати за тим, чого не можеш змінити.

13 листопада нам пропонується до перегляду відео від МВС України, що має заголовок «Під час нападу постраждала родина». На ньому поранену дитину під сиренами везуть, як ми можемо здогадатися, до лікарні. За законами чутливого контенту, дитину із кривавими ранами прикрито ефектом розмиття. «united24.media» подає власну історію ситуації: «Цій дівчинці 2 місяці. У неї мінно-вибухова рана середньої тяжкості. Ювенальні поліціанти під звуки спеціальної тривоги доставляють її до лікарні». Окрім цього, на другому фото нам показано знищену машину цієї родини. З додаткового опису ми довідуємося, що росіяни обстріляли з артилерії передмістя Херсона, у той час дитина разом із сім'єю, повертаючись із медогляду, прямували додому. Уточнюється: «дід, котрий був за кермом, загинув на місці. Мама дівчинки перебуває у важкому стані в лікарні». Нам стає зрозумілим, що від кривавих методів ведення війни знову постраждали невинні люди. Цим дописом відбувається травматизація суспільства, проте для виходу в нейтральну площину журналісти додають, що наразі лікарі роблять все можливе, щоб врятувати матір та допомогти дитині. Можна із впевненістю сказати, що випадок розгнівав українців через спільний біль у війні. Долучається до

обговорення й закордонна аудиторія. До слова, італійські читачі пишуть: «росію треба повернути в кам'яний вік»; «Коли закінчиться ця жахлива війна?? Рятуй боже цю дитину... Рятуй усіх дітей, які страждають».

17 листопада, під заголовком «Лівобережжя звільнено», подається новина про звільнення деяких територій на Херсонщині. На відео потрапила врятована від окупації жінка, яку переповнюють емоції щастя і болю одночасно. Її сльози говорять про біль, розпач, беспорядність, страждання, які замінюються надією на спокійне майбутнє. Також спостерігати радість інших жителів, які чекали на звільнення від початку війни. Новина містить баланс позитивних і негативних емоцій.

Об'єднуючи матеріали за подібністю меседжів, до висвітлення страждань тварин в умовах війни варто віднести відео «Порятунок тварин», датований 19 листопада. Ми спостерігаємо наляканих котів і собак в Авдіївці. Кадри сумних тварин, які покидають свої домівки розчулюють, завдають болю від перегляду. В «united24.media» наголошують, що важливою є евакуація тварин із прифронтових міст і сіл, адже це шанс на порятунок від страждань війни для беззахисних улюбленців.

Фото, що не менше завдає болю, має підпис: «Нове покоління: діти, стоячи на колінах, проводжають загиблих українських захисників». На ньому діти-школярі стоять на колінах і спостерігають за військовими, які несуть домовину з побратимом. З одного боку, ми спостерігаємо травматизацію дитячої психіки, а з іншого – зазнаємо травматизації, будиши невірними спостерігачами смертоносних подій.

«Найсумніша зустріч» – коротке відео про те, що мама з донькою прийшли навідати загиблого чоловіка і тата на його могилу. Маленька дівчинка ще не усвідомлює, що батька нема в живих. «Щоразу біль настільки сильний, що здається, що гірше не може бути», – додають у медіа.

«Херсон після окупації» розглядає наслідки восьмимісячного терору росіян проти українців. Камери тортур у прокльонах, захоплення міста, депортація дітей, фізичні насильства, ураження електричним струмом,

прострелені голови, зв'язані руки, викрадені люди тощо. Усе це викликає негативні емоції й навіть емоційні порушення. Важко уявити, як страждання вплинули на херсонців, що були довгий час в окупації.

Наголошуючи на стражданнях дітей варто розглянути матеріал від 20 листопада, присвячений до Всесвітнього дня захисту дітей. «united24.media» ділиться кадрами, посилаючись на Державну службу з надзвичайних ситуацій. На фото «історії, позначені розбитими долями та тривалими травмами», – додають до світлин журналісти.

Не менш важливим є «Порятунок дитини», датований 30 листопада. В описі зазначається: «За ніч окупанти випустили шість ракет С-300 по Покровському району Донецької області. Серед хаосу парамедики поліції героїчно врятували 6-місячну дитину, сім'я якої опинилася під завалами». На відео ми спостерігаємо дитину на руках у парамедика, який намагається привести до тями малечу. Попри спеціальне розмиття чутливого контенту, ми можемо розгледіти стан і емоції фактично немовляти й самі невимушено переймаємо ці відчуття. Це гнітить, травмує, болить усьому свідомому суспільству. Звичайно, не обходиться й без коментарів на адресу російського режиму: «Російський цар нападає на немовлят! На щастя, малеча вижила! Гей Путін! Чому б тобі не зробити так, як інші царі перед тобою, і самому не очолити атаку? Боїтеся зустрітися з українцями? Ти справді маленька людина! Вбивати немовлят!». Кадри із лікарні, зруйнована вщент будівля наприкінці відео налаштовують на негативні емоції, які знову наносять інформаційну травму, аналогічно до попередніх новин.

Парамедик поліції допоміг вибратися з-під завалів чоловікові, який ніс на руках скривавлену дитину. Після швидкого огляду поліціанти загорнули хлопчика та негайно доставили до лікарні. На щастя, безпосередньої загрози життю шестимісячного Іллі немає.

Дійсно, спостерігаючи за фактологічними світлинами на яких діти сумують, плачуть на фоні знищених будівель, символічні фото іграшок, що лежать поруч з частинами снарядів, складається образ дітей-жертв війни.

«Операція порятунку» містить кадри зі зруйнованої атакою росіян лікарні міста Селидове. Ми бачимо фрагмент порятунку людини з-під завалів. ДСНС намагаються обережно та оперативно звільнити чоловіка від фізичних страждань. Цим фрагментом журналісти намагаються привернути увагу до наслідків атаки: одна людина загинула, вісім отримало поранення.

«Стійкість Бучі» містить порівняльні кадри початку війни й Бучі сьогодні. Журналісти привертають увагу до проблеми, яка була довгий час невирішеною. Жителі пережили «жорстоку окупацію, під час якої були скоєні широкомасштабні звірства, включаючи різанину в Бучі, серію воєнних злочинів». Фактологічні фрагменти відео допомагають зануритися у страшну атмосферу страждань: мертві тіла, лежать посеред вулиць, російські військові на танках підривають машину із цивільними, палають будинки, зруйновано дороги». Згадуючи ці кадри ми можемо відчувати повторну травматизацію від уже пережитого в минулому горя. Проте містяться й елементи роз травматизації у вигляді фрагментів спокійного життя міста сьогодні.

«Усередині дошкільного закладу» показує фрагмент наслідків влучання дрона в дитячий садочок міста Києва 25 листопада. Ми маємо змогу спостерігати емоційну реакцію працівниці дитсадочка, яка побачила зруйновану групу виховання «Сонечко» в якій пропрацювала все життя. На щастя, ніхто фізично не постраждав. Але, зважаючи на реакцію жінки, спостерігаються моральні страждання, які також створюють проєкцію на споживачів інформації.

«TIME`S 100: Україна в об'єктиві» – заголовок, який об'єднує впливові фото, зібрані за рік. Зазначається, що колекція відображає смуту, з якою стикається Україна, зображуючи сцени жаху, болю, руйнувань та неймовірної стійкості українців, які непохитно протистоять компромісу своєї свободи». Кадри пораненого бійця з Бахмуту, сплющена форма на землі без тіла у Донецьку, знищена інфраструктура в Бахмуті, сумні поранені діти в центрі «Охматдит», військовий, що палить лежачи на ліжку на Донецькому напрямку, кадри з Первомайську, де мама з дітьми налякано тікає від вибуху

на задньому плані, поховання в Бучі та інші демонструють важкі страждання українських громадян. Споглядати такі фото неможливо без емоцій.

«Підготовка до жорстокої зими» транслює страждання військових на фронті через несприятливі погодні умови. Ми маємо змогу відчутти ефект присутності в окопах, бліндажах, заметених від снігу полях. Реальність є суворою і болючою для усвідомлення. Проте відео є доречним нагадуванням про те, що боротьба триває і не слід відкладати думки про війну на крайню полицю.

«Евакуація з Бердичів» розповідає деталі порятунку з прифронтової території Донеччини цивільних людей. Відео повне страху і переживання за героїв. Щойно почалася евакуація – росіяни намагалися наздогнати людей за допомогою снарядів. На щастя, усі залишилися живими.

Аналізуючи візуальні страждання в медіа було виявлено, що сильним візуальним концептом є створені та навіть нав'язані образи. Образ постраждалої або загиблої дитини, образ матері-берегині, образ героя, образ незламного міста, що є своєрідним методом пропаганди. І це цілком зрозуміло, адже «united24.media» намагаються не тільки повідомити, розповісти, виокремити, а й уплинути на рішення держав-партнерів України.

Варто також звернути увагу на аудіальні засоби, які використовуються для супроводу подій у відео. Безперечно, їх ситуативне застосування чинить соціально-психологічний вплив через слухові та нейронні зв'язки. За допомогою використання мелодій зароджуються музичні образи, які уособлюють страх, смуток, біль, тривогу, невизначеність, неминучість, приреченість тощо.

Звичайно, у деяких медіатекстах музика є засобом лікування (роз травматизації), але більшою мірою застосовані звукові ефекти служать вибуховим поштовхом до загострення інформаційної травми.

Попри такий вплив, новинарі намагаються дотримуватися етичного кодексу журналіста, висвітлюючи чутливу тематику.

2.3. Текст як мас-медійний чинник трансляції страждань

Традиційно в основі журналістського матеріалу перебуває текстовий контент повідомлення. Журналісти та видавці ретельно пишуть, редагують текст, намагаються як можна повніше і детальніше описати сутність події. Відповідно, журналістикознавство звично вважає текст основним носієм змісту видання, при цьому візуальним повідомленням увагу приділяють як допоміжному інструментові. Але в інтернет-виданнях візуальний контент набуває все більшого значення.

У соціальних мережах повідомлення на 70 % складаються із зображень (фото, малюнків, інфографіки) із доданим текстом (фразами, що характеризують зображене) та розгорнутим заголовком [27, с. 14-15].

«Мистецтво сталі», опубліковане 15 вересня, містить відео- та текстове наповнення порівну. Проте відносимо його до виду текстових страждань, адже без додаткового опису важко зрозуміти про що йдеться в сюжеті. Журналісти намагалися показати обличчя війни, обличчя героїв, які борються за життя і свободу, страждаючи й терпівши виснаження й тугу за рідними.

1 вересня «united24.media» присвячує Дню знань, пишучи про нові реалії шкільної освіти. Акцентують на тому, що «цього року подія гірка: через війну Росії менше половини 4-х мільйонів українських школярів можуть фізично відвідувати уроки повний робочий день. 503 дитини, яких Росія вбила під час вторгнення, ніколи цього не зроблять». Нам пропонується також розглянути відеоряд, де «святкують» перший шкільний день у містах під ударом і поблизу лінії фронту. Один із перших уроків, уточнюють журналісти, про те, як дістатися бомбосховища, коли лунає сигнал повітряної тривоги. Окремо присвячують увагу Миколаєву, де зруйновано 15 шкіл повністю і 200 частково пошкоджено. Завершують матеріал у позитивному контексті, де пропонують долучитися до ініціативи «Школо, ми разом!» від МОН України.

19 вересня «united24.media» публікує фрагмент доповіді Олени Зеленської, називаючи це заголовком «Благання про допомогу». Тут особливо простежується тема страждань в сучасній війні у текстовій передачі повідомлення. Зокрема, наголошується на тому, що Україні потрібна допомога ООН і світу для порятунку українських дітей, які постраждали від смертей, поранень, сексуального насильства та примусової депортації. Це жахливі наслідки терору росії проти України. Також Олена наполягає, що військові злочинці мають бути притягнуті до відповідальності.

«Ракетний терор продовжується», розповідає події 21 вересня у регіонах України, де знову постраждали невинні люди. Нам повідомляють про поранених, серед них є діти. Інформація є сухою, на супровідному відео теж спокійний хронологічний виклад події. Тема страждань тут залишається нерозкритою повною мірою.

Матеріал від 29 вересня несе в собі розповідь про «блідого і крихкого, але незламного». До нього пропонують фотопідтвердження, що спливли у російських ЗМІ. Вони показують як судять українських військовополонених у ростові-на-дону, в росії. Уточнюється, що серед 22 осіб, яких можуть посадити, захисники Маріуполя та 8 мирних мешканців, викрадені у Мелітополі. Ми можемо споглядати безжальну картину нелюдських умов полону. Худий та знесилений військових на першому фото, й нещасні лиця інших на другому говорять нам про біль і страждання в неволі. До слова, у кадр другої світлини потрапила жінка, ймовірно росіянка, яка з байдужістю чекає закінчення «видовища». Звичайно, коментарі під дописом підтверджують переживання і розпач усієї країни: «ридаю і ненавиджу весь рузкий мір... просто немає слів, я хочу кожного обійняти, невимовний біль». Дехто порівнює цей випадок із радянською історією: «Мій дідусь коли втік з радянського полону у 1946, важив 44 кг, при зрості 176 см, ці іроди завжди були такими». Закордонні спостерігачі також висловлюють свої емоції: «Розривається серце, коли бачу це. Хочу їх обійняти. Як ми можемо сказати

спасибі за їхню службу, їхню мужність і хоробрість перед такими супротивниками?». Журналісти також додають статистичні дані, щоб привернути більше уваги до проблеми військовополонених: «За даними, Москва може утримувати у полоні щонайменше 700 військовослужбовців, які захищали сталеливарний завод «Азовсталь» у перші місяці війни».

«У сім'ї війни» медіа і співавторстві з «Бабель» розповідають історію сім'ї, яка зазнала страждань від російської агресії в Маріуполі. Жінка потрапила в цивільний полон, була в заслання, її діти потрапили до притулку, чоловік помер, захищаючи місто. Звичайно, читаючи цей текст неможливо не проєктувати цей досвід на себе. Така інформація викликає занепокоєння, розхитує психологічний захист і оголяє емоції негативного спрямування. Проте історія закінчується позитивно, в медіа зазначають що сім'я тепер разом, «вони заново відкривають, як це – жити сім'єю».

18 жовтня було опубліковано фото без заголовка. На ньому – наслідки кошмарів, які знову і знову завдає росія. У цьому повідомленні більше уваги приділяють саме текстовому наповненню. З нього ми довідуємося про страшне горе: дівчатка залишилися без мами. Про цю подію журналісти висловлюються як про «страшну трагедію», підсилюючи тему страждань словами «пережили неймовірну втрату».

У «Вічній пам'яті» хоч і переважає відео наповнення, присутні текстові описи, де зчитуються основні смисли повідомлення. Додано опис: «Наші молитви та щирі співчуття сьогодні адресовані @shamarina_julia Героям Слава!», який виражає слова підтримки конкретній особі. Проте лишається незрозумілим, чому виокремлено смерть одного героя. Адже щодня гине багато захисників, на сторінці медіа рідко можна зустріти публікації подібного змісту. Пов'язують трагедію із щоденними вбивствами словами «кожен герой, який приніс себе в жертву, заслуговує найвищої поваги та вдячності. Акцент поставлено на доньці загиблого, яка уособлює дітей, що страждають від війни. Наголошують на цьому словами «страшно спостерігати біль дітей, які

сумують за своїми близькими, які ніколи не повернуться». Бракує тут історії про життєвий шлях захисника, а також чіткої розповіді про загибель на полі бою. Тому можна зробити висновок, що повідомленню бракує наповнення.

«Чим живе росія» змальовує наслідки довгої окупації Кліщівки. Ми спостерігаємо вщент знищений населений пункт, жодна будівля не залишилася цілою.

«Двоїстість миру», відео від 6 жовтня, у якому прем'єр-міністрка Естонії Кая Каллас висловлює свою думку стосовно ситуації в Україні й навколо неї у світі. Вона наголошує на стражданнях через постійні сутички, на масових вбивствах, придушенні культури, спробах стерти мову. Важливим у публікації є текстове наповнення, де робиться акцент на фразі: «Навіть якщо є мир, який не є стійким, це не означає, що людські страждання припиняться. І це те, що ми повинні зробити, щоб зупинити це».

Стисле повідомлення про загиблих працівників Нової пошти не має заголовка. Публікація, датована 22 жовтня, звертає увагу на те, що ми страждаємо від нових втрат цивільного населення. «Така втрата і непростима, і незабутня. Наші думки та молитви до сімей загиблих у цей важкий час», – пишуть у медіа.

Подібною за змістом є публікація від 26 жовтня. На фото жінка з котом, в напівзруйнованому будинку після чергового обстрілу. Ключовим є опис до фото: «Знайомтесь, Раїса Іванівна, вчителька української мови з Авдіївки. На її спині можна побачити її котячу компаньйонку – кішку Машку. Гадаємо, все було гаразд, поки не прийшли росіяни... Тепер краєвид нищівний». У медіа знову наголошують на стражданнях, які завдають російські військові мирному населенню.

Такий же формат має публікація про загиблих в окупованій Волновасі. Тут приділяють увагу текстовому поясненню ситуації. «Особи, пов'язані з силами Кадирова, вбили сім'ю, у тому числі двох дітей, у жахливому інциденті, який стався 27 жовтня в будинку на вулиці Донецькій. Серед

постраждалих – чоловік та дружина Наталія та Андрій разом із дітьми – маленькою ученицею початкових класів Настею та 4-річним Микитою. Крім того, ще п'ятеро родичів присутніх там власників будинку отримали жорстокі вогнепальні поранення в голову». Для меншої травматизації суспільства, деталі у вигляді фото- та відео доказів не публікуються. Всупереч прихованим свідченням, завдяки текстовому наповненню ми можемо відчуті ті страждання на собі.

«Маріупольська історія» пронизана болем. У ній хлопчик Ілля розповідає про окупацію Маріуполя, смерть мами й страх від постійних бомб. Надалі ми чуємо історію з іншого боку, від бабусі хлопчика. У медіа роблять акцент на тому, що «Ілля – дитина, яка за своє коротке життя зазнала значних страждань. Його рідне місто Маріуполь зазнало безжального бомбардування росіянами, в результаті чого через падіння уламків трагічно загинула його мати, а хлопчик отримав численні осколкові поранення». У тексті деталізовано описано страждання дитини, якій доводиться і досі проходити реабілітацію, щоб оговтатися від жаху війни.

«Чи можете ви уявити собі щось більш варварське, ніж залишати написи про «визволення» і «братерство» на стінах зруйнованих будівель? Для росіян це не перешкода», – зазначають у медіа, публікуючи приклади написів на стінах, які залишили після себе росіяни. Заголовком стає фраза «Ваш дім – наш дім», один із меседжів окупантів на дерев'яній стіні будинку цивільних. «Нехай кожен, хто сумнівається в нашій відданості миру, задушиться в крові, бо наше милосердя буде безжалісним», – перекладають з російської в «united24.media» інший меседж, який залишили в Полуботках Чернігівської області.

Насправді ж, там написано дещо інше «Да захлебнется кровью тот, кто усомнится в нашем миролюбии, ибо милосердие наше будет беспощадным». Це схоже на своєрідну молитву, яка написана диявольською рукою. У медіа

змінили зміст повідомлення, перекладаючи його на англійську мову для іноземних читачів. Чому так виходить, залишається тільки здогадуватися.

«Смерть нацистам! Слава росії», написано в кімнаті, де тримали українських полонених у Херсоні. «Слава роду» із зображенням свастики на стіні школи знайдено на Київщині, «Ми ваших дітей нагодуємо кістками», пишуть на стіні будинку культури, що на Чернігівщині.

Цими прикладами онлайн-ЗМІ намагається розповісти нам про те, що окрім страждань, залякувань і безглузвих малюнків загарбники не зробили нічого хорошого, а той, хто пройшов ці тортури підтвердить, що написи належать саме росіянам.

Від подібних написів стає моторошно. Відчувається важкий вплив на психологічний стан.

Такий вплив можна зустріти від наступного повідомлення, у якому поєднано і візуальний, і аудіальний, і текстовий зміст. «Музика має силу зцілювати» містить кадри з постраждалого помешкання, ймовірно від ракетного удару, де вціліло фортепіано. Людина, що показує ці кадри, сідає за інструмент і починає грати. Повністю ми не бачимо, хто це. Але можна припустити, що це військовий, побачивши його рукавиці, які нагадують військові тактичні. «Музика має неперевершену здатність заспокоювати хаос. Це може бути швидкоплинним відчуттям, але в той момент все здається трохи кращим, ніж є насправді. Своєю силою духу ми, безсумнівно, все відбудуємо», – ідеться у повідомленні. Звичайно, понівечена будівля символізує страждання цивільних людей та інфраструктури, сумна мелодія передає біль і смуток українського народу, але військовий за вцілілим фортепіано символізує надію на краще майбутнє.

«Харків після атаки», датоване 3 листопада, розповідає про наслідки нічного обстрілу БПЛА-камікадзе типу «Шахед», внаслідок чого було завдано шкоди цивільним об'єктам. За словами журналістів, вісім мешканців, у тому

числі двоє дітей, звернулися за медичною допомогою через гостру стресову реакцію. Контекст страждань очевидний.

Також 3 листопада опубліковано знімки із журналу «Vogue», з розгорнутою заміткою. У медіа демонструють захоплення і повагу новим поколінням дорослих і дітей з ампутаціями і протезами, які постраждали внаслідок війни. «Розвиток суспільного сприйняття різноманітних образів тіла є позитивною та вкрай необхідною зміною. Люди все більше усвідомлюють, що тіла бувають різних форм, і дуже важливо прийняти це розмаїття. Ця інклюзивність повинна поширюватися на тих, хто постраждав від лиха війни. Ми завдячуємо глибокій повазі та вдячності тим людям, які сміливо залишаються помітними, роблячи внесок у шлях до вільного та автентично різноманітного світу».

«Перевиховання дітей в Енергодарі» містить історію про те, яких страждань і тортур зазнають українські діти в освіті, яку впроваджують росіяни. У публікації від 4 листопада журналісти висвітлили проблеми тимчасово окупованих територій, де продовжують здійснювати фактичний геноцид.

«Росія загрожує природі #стопекоцидуУкраїни», публікація створена разом із «uanimals.eng», присвячена Міжнародному дню запобігання експлуатації навколишнього середовища під час війни та збройних конфліктів, який відзначається 6 листопада. У текстовому наповненні підкреслюється руйнівний вплив війни на навколишнє середовище, важливість захисту природи під час конфліктів, «оскільки екологічна шкода може мати довгострокові наслідки як для екосистем, так і для населення. Цей день є нагадуванням про необхідність міжнародної співпраці для пом'якшення екологічної шкоди, спричиненої війною, та сприяння сталому миру, і Україна знає це як ніхто інший». Основними тезами матеріалу є: 1) росіяни знищують ліси. Ракетами та снарядами зруйновано 59 тисяч гектарів лісів та інших насаджень; 2) росіяни забруднюють ґрунт. Забруднення ґрунту відбувається

внаслідок небезпечних речовин, залишків зруйнованих військових об'єктів і боєприпасів; 3) росіяни загрожують водоймам. Через забруднення речовинами зафіксовано 150 смертей дельфінів, що поставило їх на межу зникнення; 4) росіяни загрожують біорізноманіттю. Через окупаційні процеси, під загрозою знищення дорогоцінна спадщина заповідників; 5) росіяни вбивають тварин і птахів; 6) росіяни загрожують клімату. Збитки, завдані війною, оцінюється в 33 мільйони тонн викидів парникових газів в атмосферу; 6) росія шантажує світ ядерною зброєю, що являє собою ядерний терор; 7) росія знищує усе на своєму шляху. Щодня робить невинуватим, від чого страждає природа України.

«Двоє чоловіків убили сім'ю з 9 осіб в Україні», – резонансний випадок в окупованій Волновасі, де двоє російських військових увірвалися до оселі цивільних та розстріляли в упор двох дітей та вісім дорослих. Ця подія знову є показовою: росія несе біль, втрати і страждання.

«Обстріл будинку в Селидовому» відтворює події 15 листопада на Донеччині. На відео ми спостерігаємо роботу ДСНС над руїнами будинку, на знайдені тіла накладається розмиття, аби не травмувати психіку аудиторії. З текстового наповнення довідуємося, що постраждали знову цивільні невинні люди. Загинула жінка, двох осіб вдалося врятувати, ще трьом надали медичну допомогу в безпечному місці, в результаті обстрілу обвалився весь під'їзд чотириповерхового будинку. Також журналісти повідомляють: «Є ймовірність того, що одна людина залишається під уламками». Текстове повідомлення, за традицією, містить контекст страждань, проте в медіа розуміють вплив такого контенту й намагаються максимально спростити зміст.

«Незламна мати», – публікація від 16 листопада, яка розповідає про жахи викрадення жінки росіянами з власної картини та утримуваної в російському полоні. Підзаголовком обрано фрагмент з історії, який служить для привернення уваги ширшого кола читачів: «На допитах росіяни казали, щоб я більше не народжувала виродків». Від прочитання цієї фрази ми

налаштовуємося на негатив, підживлюючи ненависть до росії всередині себе. Надалі довідуємося не менш жахливу історію героїні, яку тримали в камері, проводили допити, катували побиттями і струмом, імітували втоплення, гвалтували. Реакція суспільства на цей випадок зрозуміла. В коментарях жваво обговорюють цей випадок. Зокрема, читачка висловлюється: «Як жінці мені огидно, ніхто не має права так ставитися... їх (росіян) не можна назвати не те що людьми, а навіть тваринами, тому що навіть у тваринному царстві існують правила. Я відчуваю біль за те, що багато жінок пройшли там і продовжують проходити...»

«Культура тортур», опублікований 20 листопада, містить фрагменти інтерв'ю з бійцями штабу Азова, які тримали оборону Маріуполя і пройшли полон під вартою росіян. Згадуючи про умови перебування в російських карцерах говорять, що «24/7 виховується культура тортур, культура насильства та культура болю». Деталей полону нам не розголошують, задля збереження життів тих, хто досі залишається в неволі.

23 листопада опубліковано допис «Це про вдячність». Текстове наповнення, що супроводжується відеофрагментами, де послідовно відтворюються історичні події в Україні, починаючи з 24 лютого 2022 року. Транслюючи страждання українців, у медіа долучаються до Дня подяки, який щороку відзначається закордоном. «Хоча в Україні немає Дня подяки, після 24 лютого 2022 року ідея святкування вдячності набула для нас абсолютно нового значення. Ми хочемо подякувати всім нашим друзям за кордоном, починаючи з простих людей, які відкрили свої серця та домівки для українських біженців знаменитостям зі списку А, які зібрали мільйонні пожертви, щоб допомогти нашій країні в умовах цієї несправедливої війни», – зазначають в медіа. Звичайно, в контексті війни потрібно говорити не тільки про Україну, а й про тих, хто за її межами переживає те ж саме, відчайдушно споглядаючи жахи війни через призму українських ЗМІ. Головний меседж «united24.media»

зкладає у слова «турбота – це те, що тримає світ на правильному боці». Ці слова об'єднують аудиторію і закликають підтримувати одне одного й надалі.

«Біль через мистецтво» розповідає про українські дитячі малюнки, що уособлюють пережиті страждання в умовах війни. Також згадується про українську громадську організацію, яка присвячена реабілітації дітей, постраждалих від війни. Публікація зосереджує увагу на об'єктивації малюнків дітей. «Малюнки дітей, які пережили війну, насичені червоночорними кольорами – так вони відображають емоції сорому, провини, агресії, огиди, само агресії. Це легітимізація почуттів, яка є лише першим кроком у переробленні травматичного досвіду» – зазначається у повідомленні. Малюнки йдуть у супроводі текстових пояснень, де містяться історії про смерті, поховання, вцілілих. З матеріалу стає зрозумілим, що біль від страждань війни мають свої кольори.

Окремо слід розглянути матеріали, присвячені Голодомору, які повертають нас в історичне минуле і порівнюють із теперішнім станом в Україні. Тексти «Ті, хто пережив Голодомор, діляться правдою» і «Голодомор – символи вічної пам'яті», містять у собі особисті історії українців, які стикнулися із жахом тих часів. «Під час Голодомору українці бачили багато смерті, горя та жаху. Вони втратили своїх близьких, які не мали змоги прогодуватися. Вони робили відчайдушні вчинки, щоб залишитися в живих» – зазначається в дописі.

Історії дійсно пронизані жахом, які також пов'язують із сьогоденням в Україні. Медіа акцентує: «Світ має пам'ятати про геноцид українського народу, вчинений радянським режимом минулого століття, щоб зупинити звірства, які Росія повторює сьогодні». «Цього року, коли Україна продовжує захищати свій суверенітет, пам'ять про Голодомор своєю символікою є свідченням стійкості українського народу». Кожен регіон тут розглядається окремо. Деталі про смерті, поховання, знесилених дітей і їх батьків несуть повторну травматизацію суспільства, щорічною згадкою про трагічну історію.

Як бачимо, така форма комунікації допомагає ширити необхідні меседжі в суспільстві.

Повертаючись до матеріалів про знищення інфраструктури і вбивств цивільного населення слід звернути увагу на допис від 28 листопада, що має назву «Відновлення України». Тут підіймається актуальна проблема наслідків вторгнення. Деталізовано сказано, що: «Російська кампанія бомбардувань цивільної та критичної інфраструктури України спричинила масові порушення повсякденного життя в Україні. Так званими військовими цілями Москви регулярно стають дитячі садки, медичні заклади, об'єкти водо- та енергопостачання. Російське вторгнення в Україну вже завдало збитків країні на суму понад 450 мільярдів доларів». Говорячи про масові знищення, нам пропонується асоціативний відеоряд із фактичних матеріалів. Для заспокоєння суспільства також додається, що українське Міністерство робить все можливе, вдень і вночі, запобігаючи гуманітарній катастрофі, відновлюючи зруйноване та вселяючи запевнення, що післявоєнна Україна – це вже не мрія, а реальність, яка втілюється щодня».

Аналізуючи текстове наповнення можна зрозуміти, що медіа веде мовлення переважно для закордонної аудиторії, адже майже всі тексти написані англійською, а на репліки героїв публікацій накладено синхронний переклад. Ті ж самі публікації українською не подаються. З-поміж усіх текстів лише чотири були українською, але надалі слідувало окреме дублювання англійською.

Висвітлення страждань за допомогою текстів є одним зі стратегічних ресурсів влади.

ВИСНОВКИ

Через сутички, нові виклики і проблеми в суспільстві, ми є медіазалежними. Щодня, щогодини, щохвилини ми шукаємо джерела інформації, щоб бути в курсі військових подій.

Ми мали за мету дослідити мас-медійні форми й методи, що використовуються журналістами для демонстрації страждань в умовах збройного конфлікту.

Підсумовуючи проведену роботу, можна констатувати, що:

1) поняття страждання досліджено з боку теоретичного існування і його тлумачення як явища, проте у науковій діяльності існує дефіцит досліджень. Тему страждань науковцями сповна не розкрито в аспекті висвітлення її у мас-медіа. Залишаються також не дослідженими страждання як наслідок травматизації журналістів через призму передачі військових подій за допомогою авторського «я»;

2) досліджуючи мас-медійні чинники демонстрованих страждань нам вдалося окреслити чітку методологію вивчення теми. Було застосовано класичні методи, які стали допоміжним арсеналом у вивченні питання. Проведено аналіз теми страждань у сучасних національних мас-медіа, а саме в «United 24.media», в соціальній мережі Інстаграм;

3) власне аудіовізуальні ЗМІ та їхній контент зараз користуються популярністю. Це і привабливість, і цікавість, і швидка поінформованість. Завдяки сучасним технологіям створюються матеріали, які впливають на широке коло споживачів.

В аналізованому медіа не виявлено порушень правил розповсюдження інформації в міжнародній спільноті. Проте, на жаль, через формат соціальних мереж, часто публікації залишаються без зазначення авторів публікацій. Можна вважати такі медіатексти неповними.

Контекст страждань активно простежується в «united24.media». Лише зрідка можна зустріти інші матеріали позитивного чи нейтрального змісту на

сторінці в Інстаграм. Зазначене Інтернет-ЗМІ являє собою щоденник війни, який несвідомо поглинає в себе засоби травматизації та змушує постійно «кровоточити рани», руйнуючи будь-який інформаційний імунітет до подій негативного підтексту. Вважаємо, що це зроблено лише задля того, щоб привернути увагу більшого кола аудиторії до горя українського народу.

Висвітлені матеріали виконують функції інформування, формування громадської думки, соціальної ідентифікації, контент відповідає його специфіці.

Тексти не спотворено сучасними технологіями, упереджень чи стереотипів, нав'язувань власного світогляду не спостерігається. Споживач тут самостійно робить висновки, інколи прикрашаючи, інколи спотворюючи картину світу в силу власного життєвого досвіду.

Відповідно до правил ефективної та зрозумілої комунікації повідомлення є стислими, зрозумілими і простими.

Попри значну травматизацію споживачів та журналістів у тому числі страждання повинні бути висвітлені в медіа, адже саме ця тема постійно «тригерить» суспільство. Такі меседжі є реальними свідченнями війни, що стануть у пригоді як докази тероризму, справжнього геноциду України.

Часи змінилися, замість літописів історія тепер фіксується в соціальних мережах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. UNITED24Media (@united24.media) • Instagram photos and videos. Instagram. URL: <https://www.instagram.com/united24.media/> (date of access: 16.11.2023).
2. Денисов В. Н. Війна // Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Війна> (дата звернення: 16.11.2023).
3. Василенко В. Російсько-українська війна 2014 року: причини, перебіг та політико-правові оцінки. *Український тиждень*. 2014. 23 жовт. С. 28–42.
4. Академічний тлумачний словник. Т. 9. URL: <https://sum.in.ua/s/strazhdannja> (дата звернення: 16.11.2023).
5. Жугай В. Висвітлення російсько-української війни 2022 року у ЗМІ. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права)*: матеріали Міжнар.наук.-практ. конф., м. Одеса, 17 черв. 2022 р. / ред. С. В. Ківалов. Одеса, 2022. С. 847–851.
6. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл : монографія / Борис Олександрович Парахонський, Галина Михайлівна Яворська. – Київ : НІСД, 2019. – 560 с.
7. Патлашинська І. Сучасна російсько-українська інформаційна війна: завдання, методи та особливості використання. *Регіональні студії*. 2022. № 28. УДК 321.
8. Головчак Х., Галаджун З. Зміни в роботі журналістів українських онлайн-медіа в час повномасштабного вторгнення. *Інновації та особливості функціонування ЗМІ в демократичному суспільстві*: Зб. матеріалів V Міжнар. науково-практ. конф., м. Львів, 27 жовт. 2022 р. Львів, 2022.

9. Котляр Т., Садівничий В. «Біологічна зброя» у пропагандистській антиукраїнській війні: мас-медійний чинник // *Сучасний масовокомунікаційний простір: історія, реалії, перспективи* : збірник наукових праць II Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих науковців, м. Суми, 25–26 травня 2023 р. / відп. за вип. В. О. Садівничий. Суми : Сумський державний університет, 2023. С. 53-58.

10. Яцина О. Завдання моральних страждань під час війни: проблема методології психологічної експертизи. *Актуальні питання судової психологічної експертизи у справах за позовами про відшкодування моральної шкоди* : Зб. матеріалів Всеукр. науково-практ. конф. (за міжнар. участю), м. Харків, 3 черв. 2022 р.

11. Вознесенська О. Імпліцитна типологія медіатравм в контексті медіаактивності особистості. *Медіаторчість в сучасних реаліях: протистояння медіатравмі*. Збірник наукових праць; [укладач Чаплінська Ю.С.; літ.ред. Н.Л. Дятел] / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 210 с.

12. Стеченко Д. М., Чмир О. С. *Методологія наукових досліджень: Підручник*.— К.: Знання, 2007.— 317 с.

13. Зацерковний В. І., Тішаєв І. В., Демидов В. К. *Методологія наукових досліджень* : навч. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.

14. *Енциклопедичний словник з державного управління* / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.

15. Тулайдан В. *Основи наукових досліджень* : навч. посіб. Ужгород : ДВНЗ «Ужгор. нац. ун-т», 2017. 105 с.
URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/19959/1/Основи%20наук%20досліджень.pdf> (дата звернення: 16.11.2023).

16. Основи методології та організації наукових досліджень : навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнктів / за ред. А. Є. Конверського. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
17. Методологія наукових досліджень: навчально-методичний посібник / укладач Олійник Н. Ю. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 105 с.
18. Швець Ф. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. Рівне : НУВГП, 2016. 151 с.
19. Бондар В., Допіра М. Розгляд методу контент-аналізу з погляду кількісно-якісних технік проведення. *CORE – Aggregating the world's open access research papers*.
URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/149247424.pdf> (дата звернення: 16.11.2023).
20. *Welcome to - Digital Library NAES of Ukraine*.
URL: <https://lib.iitta.gov.ua/7538/1/Контент-аналіз.pdf> (дата звернення: 16.11.2023).
21. Соціологія: Навч. посібник / За редакцією С. О. Макеева. - К.: С69 «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1999. 344 с.
22. Ukrinform. Президент підписав указ про заснування національного бренду «United24». *Укрінформ - актуальні новини України та світу*.
URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3485730-prezident-pidpisav-ukaz-pro-zasnuvanna-nacionalnogo-brendu-united-24.html> (дата звернення: 18.11.2023).
23. Літвінова С., Бурля О. Соціальні мережі «Facebook», «Twitter» та «Instagram» як сучасні канали соціальної комунікації. *Інформація та соціум* : Зб. матеріалів III науково-практ. конф., 6 черв. 2018 р.
24. Череповська Н. Візуальна медіакультура: розвиток критичного мислення і творчого сприймання : метод. рек. Київ : Міленіум, 2014. 114 с.

25. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід : навч. посіб. / О. Баришполець та ін. ; за ред.: Л. Найдьонові, О. Баришпольця. Київ : Міленіум, 2009. 440 с.
26. Замість тисячі слів. Навіщо в медіа зображення та як їх використовувати ефективно. *Медіамейкер*. URL: <https://mediamaker.me/zamist-tysyachi-sliv-navishho-v-media-zobrazhennya-ta-yak-yih-vykorystovuvaty-efektyvno-3370/> (дата звернення: 20.11.2023).
27. Шевченко В. Особливості контенту в сучасному журналістикознавстві. *Діалог: медіа-студії*. 2015. № 21.
28. Прокопенко, О., Садівничий, В., Батирбекова, Ж., Омеляненко, В., Костинець, Ю., & Янковець, Т. (2022). Роль цифрових (соціальних) медіа в управлінні інноваційним проектами на рівні підприємства та самозайнятих осіб. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 4(45), 165–174. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.45.2022.3827>.
29. Yevtushenko O., Kovalova T., Sadivnychy V., Zhylenko I., & Bondarenko O. Overcoming Post-truth Challenges: Is journalism education successful in Ukraine? *Amazonia Investiga*, 2022. 11(57), 100–110. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.57.09.11>.